

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Gençlik(ler) Sosyolojisi Üzerine Nicel Bir Araştırma

A Quantitative Study on Youth(s) Sociology in the Context of Gender

Öznur Yılmaz Altun¹

Öz

Türkiye evreninde üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, öğrencilerin gündelik hayatları üzerine nicel bir inceleme yapılmıştır. Çalışma kapsamında gençlerin, öğrenciler düzeyinde çoklu kimlikler evreni, sosyal medya kullanımı, boş zaman alışkanlıkları ve çeşitli kategorilerdeki beğenileri incelenmiştir. Kadın ve erkek öğrencilerin gündelik hayattaki rutinlerinin birbiri ile benzerlik ve farklılık düzeyleri tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen en önemli bulgu, toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde gençlerin beğenilerinin görece farklılığıdır. Bir başka bulgu, boş zaman etkinliklerinde gençlerin benzer kategorik eğilimlere sahip olduğudur. Bulgulardan hareketle çalışmanın çıktılardan biri, gençliğin homojen bir kategori olmadığını görülmesidir. Bu açıdan gençlik ifadesinin, gençlikler olarak kullanımı önerilmiştir. Gençlikler sosyolojisi, gençlerin çeşitli kümeler aracılığıyla gündelik hayata katılımlarını, kimliklenme süreçlerini, boş zamanlarının değerlendirilmesini vb. türden olguları içerecek biçimde sosyolojinin bir alt alanı olarak görülmelidir. Gençliğin verili koşullarda geçirdiği değişim dönüşüm de yine çoğulluklar bağlamında sosyolojik bir anlam içerecektir.

Anahtar kelimeler: Gençlik Sosyolojisi, Gündelik Hayat, Boş Zamanlar, Kimlikler ve Beğeniler

¹ Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, oznur.yilmaz@gmail.com, ORCID Numbers: [0000-0002-2392-4463](https://orcid.org/0000-0002-2392-4463)

Bu makale İntihal.net sistemi tarafından taranmıştır.

Gönderim Tarihi: 6 Kasım 2022

Kabul Tarihi: 12 Ocak 2023

Erişim Tarihi: 27 Haziran 2023

Abstract

In this study conducted with university students in Turkey, the students' daily lives were investigated. The study examined students' multiple identities, universes, social media usage, leisure habits, and tastes in various categories. It has been observed that the daily routines of female and male students are similar and different. The most important finding obtained in the study is the relative difference in the tastes of young people when evaluated in the context of gender. Another finding is that young people have similar categorical tendencies in leisure activities. One of the most important outcomes of the study is to see that youth is not a homogeneous category. Youth(s) sociology focuses on young people's participation in daily life through various clusters, identification processes, evaluating their spare time, etc. It should be seen as a sub-field of sociology to include such phenomena. The change and transformation of the youth in the given conditions will also have a sociological meaning in the context of pluralities.

Keywords: Youth Sociology, Everyday Life, Leisure, Identities And Tastes

1. Giriş

Gündelik hayat ve boş zamanlar kavramları birbiri yerine kullandığı görülmektedir. Bu kavramlar günlük kullanımda birbiri yerine kullanılıyor olsa da sosyolojik olarak birbirinden farklı anlamlar içermektedir. Bu farklılık Henri Lefebvre'den hareketle, “gündelik hayat=çalışma hayatı+boş zamanlar” denklemiyle açıklanabilir². Bireyin bir gününün çalışma hayatı ve bunun dışında kalan serbest zamanı olarak ayrılması modern dünyada görülen bir ayrıktır. Pre-modern dünyada kişinin yaşam alanı hem çalışma hem de serbest zamanını geçirdiği yer olduğu için bu ayrım söz konusu değildir (Lefebvre, 2012). Gündelik hayatın ve boş zamanların sosyolojisi de birbirinden farklı bağlamlara sahiptir. Çalışmada değinilen bir diğer konu çok kimliklilik konusudur. Çok kimliklilik ya da çoklu kimlikler, bireyin karakterini oluşturan birden fazla aidiyeti ve dolayısıyla kimliği olduğu anlayışına dayanır. Çoklu kimlikler, Goffman'ın her bireyin ne kadar aidiyeti varsa o kadar sayıda kimliği olduğu düşüncesinden hareketle değerlendirildiğinde, bireye çok yönlülük sağlayacaktır (Goffman, 2009). Farklı grup aidiyetlerinin birbiri ile tutarlı olması mümkünken bunun tersi durumların da söz konusu olduğu belirtilmelidir. Son olarak bu çalışmada beğeniler ele alınmaktadır. Beğeni, bireyin neyi beğenmediği üzerinden tanımlanır. Katılımcılara müzisyen, müzik türü, dizi, film, spor ve edebiyat kategorilerinde beğenileri sorulmuştur ve bunların kadın ve erkek öğrenciler arasında benzerlik ve farklılıkları incelenmektedir.

2. Homojen Bir “Gençlik”ten Söz Edilebilir Mi?

Gençlik, bireyin biyolojik olarak bir dönemini ifade etmekle birlikte sosyolojik olarak bundan çok daha fazlasına işaret eder. Sosyoloji Sözlüğü'nde gençlik kavramı üç farklı kullanımı olduğu ifade edilmiştir (1991: 264):

- İlki “yaşam çevrimindeki, bebekliğin ilk dönemlerinden yetişkinliğin eşiğindeki gençliğe kadar olan evreleri” açıklamak için kullanılır.
- İkinci kullanım İngilizce karşılığı “*teenager*” olan, “on-yirmi yaş arasındaki gençlikle ve yetişkinliğe geçişle ilgili kuram ve araştırmaları göstermek üzere” olan kullanımdır.
- Üçüncüsü “endüstriyel kent toplumunda yetişmenin getirdiği iddia edilen duygusal ve toplumsal sorunları anlatmak için” olan kullanımdır.

² Bkz. Henri Lefebvre (2012), Gündelik Hayatın Eleştirisi 1, İstanbul: Sel.

Bu üç kullanımın da eksikleri vardır. Gençliğin tek yönlü bir tanımı yapılamaz; biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak birden çok yönü vardır. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2013 yılında hazırlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'nde gençlik şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Gençlik, biyolojik olmaktan ziyade sosyolojik anlamda ele alınması gereken bir kavramdır. Gençliğin, içinde bulunulan zaman, toplumların sosyo-ekonomik gelişimleri, kültür ve geleneklerine göre tanımı yapılır. Dolayısıyla, öznellik içeren gençlik tanımlamaları için evrensel kabul görmüş tek bir yaş aralığından söz edilemez. Ülkemizin şartları göz önüne alındığında gençlik politikalarının hedef grubu, 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul edilmektedir” (2013: 4).

Bu tanımlamada da gençliğin tek boyutlu olarak ele alınmadığı görülmektedir. Gençliğin tanımlanmasındaki yaklaşımları Hayati Beşirli üç kategori altında toplamıştır (2013: 25-26):

1. Kronolojik tanımlamalar: Beşirli bu tanımlamaların gençliği bir “yaş kategorisi” olarak değerlendirdiğini ifade eder.
2. Psikolojik tanımlamalar: Gençliğin bu tanımlamalarda “geçiş dönemi” olarak değerlendirildiği belirtilmiştir.
3. Sosyolojik tanımlamalar: Bu kategorideki tanımlamalarda “gençlerin sosyal yapı içindeki fonksiyonları toplumsal değişme sürecinde etkileri” incelenmektedir (Beşirli, 2013: 25).

Tüm bu tanımlama girişimlerinden hareketle şu sonuca varılabilir; gençlik, kategorik olarak bir yaş grubunu ifade etse de aslında bir kültüre işaret eder. Bir “altkültür³” olarak değerlendirilebilecek olan gençlik kültürü, bireyin kendisi olma serüveninde önemli bir basamak olarak görülür. Kuşak çalışmaları gibi çeşitli yaklaşımlarda bu basamağa odaklanılırken bu çalışmada, gençliğin en iyi şekilde temsil edildiği dönem olan öğrencilik süreci ele alınmaktadır. Gençlik, homojen bir kategori değildir; bu açıdan “gençlik”ten söz edildiğinde bazı sorunlar doğduğu görülür. Gençlik yerine “gençlikler”den söz etmek hem bu kategorinin heterojen olduğunu hem de gençlik ifadesinin kapsadığı alanın genişliğini içeren bir anlama gelecek şekilde kullanımının önünü açacaktır.

³ Bkz. Chris Jenks (2013), *Altkültür: Toplumsalın Parçalanışı*. İstanbul: Ayrıntı. Herbert J. Gans (2012), *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür*. İstanbul: YKY.

Türkiye’de gençlik çalışmaları içinde yoğunlukla öğrenci hareketlerinin ve gençlik mücadeleleri konularının ele alındığı görülmektedir. Bu bakımdan önemli bir birikimden söz edilebilir. Ancak gençlerin/öğrencilerin gündelik hayatlarına yahut boş zaman alışkanlıklarına eğilen çalışmaların -Türkçe literatürde- diğer temalarla karşılaştırıldığında sınırlı kaldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyetin boş zamanlar üzerinde etkisi ve gençliğin bu ilişkiler bağlamında değerlendirilmesi literatürde bir boşluk olarak tespit edilmiştir. Bu boşluğu gidermek üzere, en az lise mezunu olan 120 öğrenci ile yapılan çalışmada, gençlerin gündelik hayatları, çeşitli kimliklere yakınlıkları ve çeşitli kategorilerdeki beğenileri incelemesi gerçekleştirilmiştir.

3. Gündelik Hayat, Beğeniler ve Gençler

Gündelik hayat kavramının tanımlanmasında çeşitli muğlaklıklar olsa da Lefebvre’in tanımlamasından hareketle tekrarları merkezi öge olarak değerlendirmek mümkündür. Gündelik hayat, tekrarlardan oluşur ve Lefebvre bu tekrarların oluşturduğu kalıpların keşfinin önemini ifade eder: “Gündelik hayat döngülerden oluşur ve daha geniş döngüler içine girer. Bir şeye başlamak, aslında tan alıp yeniden başlamak, yeniden doğmak demektir” (Lefebvre, 2016: 14). Gündelik olanın muğlaklığı ise sıradan olanla ilişkisinden gelir; gündelik hayat tekrarları yani rutinleri içerir. Rutinler gündelik hayatın yeniden ve yeniden üretilmesini sağlar.

Murat Belge (1983: 857), gündelik hayat içinde eğlence kavramının önemini altını çizer: “Günlük hayat içinde ‘eğlence’ adıyla andığımız etkinlik alanı oldukça önemli bir yer tutar. Özellikle modern dünyada eğlence, ‘çalışma dışı’ bir etkinlik anlamını kazanmış ve bir bakıma çalışmanın, çalışma sonucu kazanılan paranın amacı haline gelmiştir”. Belge’nin yaklaşımında kavramsal olarak tutarsızlık dikkat çekse de söz konusu eğlence olduğunda, bunun için ayrılacak zaman ve bütçeye sahip olmak gerekecektir. Stuart Hall ve Paddy Whannel (2005: 24), kültürel beğenileri için para harcama özgürlüğüne sahip bireylerin, ekonomik temelde yükselen bir devinim yarattığını ifade eder. Onlara göre bu küme “evli olmayan gençler”den oluşur. Bu kümenin beğenisi “sosyal yaşamı, grup ya da çetenin ya da kliğin girişkenliğini, boş zaman ve eğlenceyi ve sağlanan genç kültürünün tüketimini yansıtan tüm mal ve hizmetlerde yoğunlaşmıştır”. Gans, harcama noktasında gençlerin yetişkinlerden daha fazla harcama yapabilmesi nedeniyle alanı domine edebildiklerini hatırlatır. Bu da gençler için yaratılmış ürünlerin yetişkinler tarafından alınmasına ya da bu ürünlerin dışında kalan yetişkinler için olan ürünlerde yoğunlaşmalarına neden olur.

“Gençler yeniliklerin ana taşıyıcılarıdır – en azından değişen toplumlarda; ve kendileri yeni kültürel buluşlar yapmasalar bile yeniliklere hemen üşüşüverirler. Bunu biraz kendilerini öteki yaş gruplarından ayırdıklarını, birbirlerine bağlı bir yaş grubu olduklarını göstermek için yaparlar, ama biraz da, özellikle Batı toplumunda ve özellikle varlıklıysalar, bir eğlence sınıfı oldukları, yeniliğe gereksinim duydukları için; belki de ancak o kadar kültür yükü kaldırabildiklerindedir” (Gans, 2012: 104).

4. Araştırma Yöntemi, Evren ve Örneklem

Çalışmada nicel yöntemin araştırma tekniklerinden biri olan anket çalışmasına başvurulmuştur. Türkiye’de büyükşehirlerde (İstanbul, Ankara ve İzmir) yaşayan ve kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş en az lise mezunu 120 öğrenci ile gerçekleştirilen bu anket çalışmasında bulgular, katılımcılar ile sınırlandırılmış bir sonuca erişmeyi sağlayacaktır. Çalışmanın kapsamı, gerekli bütçe, zaman ve çalışma ekibinin oluşturulması ile örneklem büyütüldüğünde genişletilebilir sonuçlara ulaşmayı mümkün kılacaktır. Çalışma bir tespit girişimini mümkün kılan sonuçlar doğurmuştur.

5. Bulgular ve Tartışma

Çalışmada anket çalışmasına katılan 120 öğrenciye çeşitli kimliklere (dindar, seküler, milliyetçi, demokrat, sosyalist, çevreci, hayvan hakları aktivisti) yakınlıkları üçlü likert ölçeği (yakınım, nötr, uzağım) ile sorulmuş ve yanıtlar kadın ve erkek öğrencilerin yakınlıklarına göre değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılar ve Çoklu Kimlikler

	Dindar		Seküler		Milliyetçi		Demokrat		Sosyalist		Çevreci		Hayvan Hakları Aktivisti	
	Yakın	Uzak	Yakın	Uzak	Yakın	Uzak	Yakın	Uzak	Yakın	Uzak	Yakın	Uzak	Yakın	Uzak
Yüzde	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadın	38.8	32.5	48.8	15	35	35	45	23.8	21.3	36.3	67.5	11.3	65	10
Erkek	27.3	25	50	15.9	40.9	20.5	45	15.9	27.3	29.5	54.5	11.4	50	11.4

Yukarıdaki tablodan hareketle kendilerini bu çeşitli kimliklere yakın görme oranları incelendiğinde kadın ve erkeklerin kimi kimliklere yakınlığının benzer oranlara sahip olduğu görülürken kimilerine yakınlıkları birbiriyle uzaktır. Kadın öğrencilerin dindar ve milliyetçi kimlikler için orantılı bir dağılım gösterdiği görülmüştür (Nötr: Dindar; %28.8 ve milliyetçi;

%30). Yukarıdaki oranlar incelendiğinde kadınlar için çoklu kimliklerden söz etmenin mümkün olduğu görülmektedir. Birbiri ile yakın ya da uzak ilişkileri olan çeşitli kimliklere aidiyetleri çıkarılabilir; bu çıkarım, yüksek oranlı kimliklerin oranları temel alındığında anlamlı hale gelmektedir. Birbiri ile uzak ilişkide olduğu iddia edilebilecek olan dindar ve seküler kimliklerin oranları değerlendirildiğinde bu kimliklere uzak olduğunu ifade eden öğrencilerin oranlarının çoklu kimlikler açıklamasının örneğini oluşturduğu görülür. Eğer bu iki kimliğin birinin uzak konumu bir diğerinin yakın konumunun oranıyla eşit ya da yakın çıksaydı bu iki kimlik için birbirinden yalıtılmışlıktan söz etmek gerektirir. Ancak görüldüğü üzere kendisini sekülerliğe uzak tanımlayan kadın öğrenciler ile dindarlığa yakın olduğunu söyleyenlerin oranları birbirine yakın değildir. Bu durumda bazı kadın öğrencilerin kendilerini hem dindar hem de seküler olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu iki kimliğin birbiri ile çelişkili olup olmadığı din sosyolojisinin konularından biridir.⁴ Ancak sekülerlik, gündelik hayatın ritüel ve rutinlerinin “eskisine göre” kutsal aracılığıyla belirlenmesinden uzaklaşma olarak değerlendirildiğinde bu iki kimlik birbiri ile çelişmezler: Bu bağlamda dindarlık, kişinin inancına dair bir kimlikken sekülerlik gündelik hayatının biçimlenişiyle ilgili bir kimliktir. Bu iki kimlik arasındaki benzer bir durum erkek öğrencilerde de görülmüştür. Erkek öğrencilerin %50’si kendisini sekülerliğe yakın olarak tanımlarken %27.5’i dindarlığa yakın tanımlamıştır. Dindarlığa uzak %25 erkek öğrenci ile sekülerliğe yakın %50 öğrenci arasında kesişim söz konusudur elbette. Ancak bu kesişimi aşan bir oran söz konusu olduğuna göre kendisini bu ikisi ile tanımlayan yahut dindarlık konusunda nötr bir konuma sahip öğrencilerin kendilerini seküler tanımlama söz konusu olduğunda nötr olmadığı görülmektedir.

Kadın ve erkek öğrenciler arasında kendisini çevreci ve hayvan hakları aktivisti olarak tanımlama oranları oldukça yüksektir. Bu açıdan kadın ve erkek öğrencilerin çevreye karşı farkındalıklarının yüksekliğinin altı çizilmelidir. Bu kimliklerin oranlarındaki yükseklik hem gençlerin dünyayla kurdukları ilişkinin niteliği hem de bunu bir kimliğe yakınlık açısından benimsemiş olmaları dolayısıyla önemlidir. Türkiye’de özellikle üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmalarda sol-sosyalist fikirlerin gençler arasında yaygın şekilde kabul edildiğine yönelik bir yaklaşım göze çarpmaktadır. Ancak bu çalışmada görülen ise sosyalist kimliğin kadın ve erkek öğrenciler arasında yakınlık oranlarının diğer kimliklere göre düşük oranlara sahip olduğudur. Kadınların %21.3’ü ve erkeklerinse %27.3’ünün kendisini sosyalist kimliğe

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz Ertit, V. (2020). Sekülerleşme Teorisi: Sekülerleşen Türkiye’nin Analizi. İstanbul: Liberte Yayınları.

yakın olarak görmesinin gençlik kültürü içinde bu fikirlerin hegemonik olsa da kimlik olarak benimsenmesi hususunda yüksek oranların söz konusu olmadığı görülmektedir.

Gündelik hayatta sosyal medyanın bir öge olarak büyük bir yer kapladığı görülmektedir. Medya ve günümüzde özellikle sosyal medya, bireyin gündelik hayatının yeniden ve yeniden üretilmesinde geniş bir nüfuz alanına sahiptir: “Bireyin, sosyalleşme süreci, kişiliğin oluşumu, sosyal statüsünü kazanması, sosyal gruplara katılması, sosyal rolünü benimsemesinin ardından, sosyal örüntü, grup, kurum ve kültürün oluşmasında yine medya etkin bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır” (Çetin, 2013: 152). Geleneksel medya olarak adlandırılabilen olan kitle medyasına ek olarak, sıradan bireylerin kendi fikir ve düşüncelerini dile getirebileceği bir iletişim kanalı olan sosyal medyanın da gündelik hayat içinde alanı güç geçtikçe genişlemektedir. Ensar Çetin, sosyal medyada kişilerin iletişim kurma yollarının bir çeşit eğitim aracı olarak da değerlendirilebileceğini ifade eder:

“Sosyal medya, zaman ve mekan sınırlaması olmadan, paylaşımın, tartışmanın esas olduğu bir iletişim şeklidir. İnsanlar sosyal medya platformlarında, insanlarla iletişimde bulunur, insanlara yardım eder, insanlardan yardım alır, insanların sorularına cevap verir ve kendi sorularına cevap arar. Bu bakımdan sosyal medya resmi olmayan eğitim yollarından bir tanesidir. Sosyal medya günümüz insanının gündelik hayat rutinleri arasında kendine yer bulmuş ve her geçen gün daha fazla sayıda insanın kullandığı bir araçlar bütünü haline gelmektedir” (Çetin, 2013: 156).

Sosyal medya araçlarından kimilerinin öğrenciler tarafından kullanılma sıklığı (hiçbir zaman, nadiren, bazen, sık sık, her zaman) öğrencilere sorulduğunda öne çıkan bazı araçlar şunlar olmuştur: Whatsapp, Instagram, Youtube. Aşağıdaki tabloda “sık sık” ve “her zaman” yanıtı veren öğrencilerin toplam oranları görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Sosyal Medya Kullanımı

	Whatsapp	Facebook	Twitter	TikTok	Youtube	Spotify	Instagram	LinkedIn	Tinder
Yüzde	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadın	86.3	18.8	35.1	31.3	70.1	40.1	83.8	8.8	7.6
Erkek	72.7	18.2	45.4	36.4	79.6	34.1	77.3	11.3	13.6

Yukarıdaki tablo incelendiğinde kadın ve erkek öğrenciler arasında yaygın olarak kullanılan sosyal medya araçlarının ortaklaştığı görülmektedir. Bu açıdan, verili dönemde gençlerin bu araçlar aracılığıyla iletişim kurduğu söylenebilir. Bu iletişimin, sosyolojik olarak önemi ise,

geçmişten bugüne değin kitle medyası aracılığıyla sıradan insanın alıcı olan konumunda yarattığı değişikliğin gençler tarafından büyük ölçüde kabul gördüğünün ortaya konmasıdır. Geleneksel medyada, alıcı olarak konumlandırılan ve pasif bir role bürünen bireyin, sosyal medya aracılığıyla bu edilgen rolü aşır doğrudan iletişimin bir parçası olmasının gençliğin yaratıcı rolüyle birleştiği görülmektedir.

Whatsapp uygulaması kişilerin birebir, anlık paylaşımlarını mümkün kılar. Bu uygulama aracılığıyla sözlü, yazılı ve görüntülü iletişim mümkündür. Gençlerin %86.3 oranda bu aracı kullanması, anlık ve hızlı iletişim kurmaya verdikleri önemi göstermektedir. En yüksek orana sahip olan Whatsapp, TÜİK'in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması⁵'nin 2022 raporuna göre de Türkiye'de %82 oranda kullanım ile sosyal medya ve mesajlaşma araçları arasında en yaygın kullanılan araçtır. Yukarıdaki tabloda Whatsapp'tan sonra en yüksek oranda kullanılan sosyal medya aracının Youtube olduğu görülmektedir. Youtube, Whatsapp'tan farklı olarak birebir iletişim kurmanın bir yöntemi değildir. Bir platform olarak değerlendirilebilecek Youtube, abonelerin sayfalarında sınırsız süreye sahip video içeriklerini paylaştıkları bir araçtır. Youtube, her türden medya içeriğine ev sahipliği yaparken, izleyicilerin bu içeriğe olumlu-olumsuz oy vermesine ve yorum yapmasına imkan sağlayarak izleyicinin aktif rolüne de imkan sağlamaktadır. Daha önce bahsedildiği üzere sosyal medya araçlarının geleneksel medyadan ayrıldığı en önemli nokta; içeriğin "alıcı" ile ilişkisinin demokratikleşmesi olarak ifade edilebilir. TÜİK'in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması bu veriyi de doğrulamaktadır: TÜİK'in raporunda Youtube %67.2 oranla en yüksek orana sahip sosyal medya araçları arasında ikinci sıradadır. Gençlerin yüksek oranlı sosyal medya araçları arasında üçüncü sıradaki Instagram, fotoğraf ve videolu kişisel blog olarak görülebilir. Kullanıcılar sahip oldukları sayfada ürettikleri içerikleri paylaşırken ilgileri doğrultusunda takip ettikleri diğer kullanıcıların güncel içeriklerini görebildikleri bir akış sayfasına da sahiptir. Bu sosyal medya aracında da kullanıcılar, içeriklere yorum yapabilir ve aktif rolün sürdürebilir durumdadır. Instagram, TÜİK'in raporunda %57.6 ile üçüncü sıradadır. Bu çalışmadaki sonuçlar ile TÜİK'in çalışmasındaki sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde gençlerin kullanım sıklığı sıralaması total ile farklılık gösterse de Türkiye'de en yaygın olarak kullanılan ilk üç sosyal medya aracının hem gençler hem de tüm diğer yaş grupları için ortak olduğu görülmüştür.

⁵Bkz. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) Erişim Tarihi: 1 Kasım 2022.

İlk üç sıralamanın kadın ve erkek öğrenciler için ortak olduğu görülmüştür. Buna karşın, aralardaki oranlar çok yüksek olmasa da erkek öğrencilerin Twitter (K: %35.1, E: %45.4), Tiktok (K: %31.3, E: %36.4), LinkedIn (K: %8.8, E: %11.3) ve Tinder (K: %7.6 , E: %13.6) gibi araçları kadın öğrencilere göre daha yoğun kullandıkları görülmüştür. Kadın öğrencilerinse Spotify (K: %40.1, E: %34.1) uygulamasını erkek öğrencilerden daha fazla kullandığı görülür.

Gençlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri üzerine yapılan incelemede televizyon izleme, bilgisayar oyunu oynama, sinema/tiyatro/konsere gitme, dans etme, seyahat etme, müzik dinleme, spor/egzersiz, arkadaş buluşması sıklıkları değerlendirilmiş ve bu ifadelere “sık sık” ve “her zaman” yanıtlarının toplam oranları verilmiştir.

Tablo 3. Boş Zaman Etkinliklerine Katılım

	Televizyon izleme	Bilgisayar Oyunu Oynama	Sinema Tiyatro Konser	Dans	Seyahat	Müzik Dinleme	Spor Egzersiz	Arkadaş buluşması
Yüzde	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadın	28.8	11.3	22.6	28.8	20	83.8	36.8	60
Erkek	18.2	45.5	36.3	11.3	36.4	81.8	54.6	63.6

Yukarıdaki tablo incelendiğinde kadın ve erkek öğrencilerin sorulan etkinliklere “sık sık” ve “her zaman” katılım oranları görülmektedir. Bu tablodan hareketle kadın öğrenciler ve erkek öğrencilerin etkinlik tercihleri arasında farklılıklar öne çıkar. Kadın öğrencilerin çok büyük oranda müzik dinlemek ve arkadaş buluşmalarına katılmak etkinlikleri öne çıkarken erkek öğrencilerde buna ek olarak spor/egzersiz ve bilgisayar oyunu oynama oranları da oldukça yüksektir. Kadın öğrencilerinse erkek öğrencilerden farklı olarak dans etme ve televizyon izleme etkinliklerinde öne çıktığı görülür.

Çalışmada incelenen bir diğer olgu, gençlerin çeşitli kategorilerdeki beğenileridir. Bu kategoriler, film türleri, diziler, müzik türleri olarak sınırlandırılmıştır.

Tablo 4. Film Beğenileri

	Dram	Komedi	Bilim Kurgu	Fantastik	Aksiyon	Diğer
Yüzde	%	%	%	%	%	%
Kadın	15.2	19.7	13.6	30.3	4.5	16.7
Erkek	8.8	17.6	2.9	52.9	17.6	0.2

Yukarıdaki tabloda kadın ve erkek öğrencilerin film türlerine göre beğeni oranları görülmektedir. Öğrencilerin en yüksek oranda beğendiğini ifade ettiği tür her iki grup için de fantastik filmler olmuştur. Kadın öğrenciler ile erkek öğrencilerin film beğenilerindeki oransal farklar incelendiğinde kadın öğrencilerin bilim kurgu film beğenisinin erkek öğrencilerininkine göre oldukça farkla yüksek olduğu görülür. En yüksek oranda farklılaşma ise aksiyon filmleri kategorisinde görülmektedir: Kadın öğrencilerin beğeni oranı %4.5 iken erkek öğrencilerin beğeni oranı %17.6 olmuştur. Kadın öğrenciler, diğer olarak gösterilen sütunda, aşk filmleri (%13.6) ve milli duygular işleyen filmleri (%3) beğendiğini ifade etmiştir. Aksiyon filmleri kategorisindeki bu oransal farklılaşma, dram kategorisinde de benzer şekilde görülür: Kadın öğrencilerin %15.2'si dram filmlerini beğendiğini ifade ederken erkeklerde bu oran %8.8'dir. Bu türler arasındaki farklılaşma dizi beğenisinde de benzer şekilde görülmüştür. Aşağıdaki tabloda kadın ve erkek öğrencilerin dizi kategorilerine dair beğenilerinin oranları vardır:

Tablo 5. Dizi Beğenileri

	Komedi	Polisiye	Dram	Fantastik	Aksiyon	Diğer
Yüzde	%	%	%	%	%	%
Kadın	11.9	11.9	23.7	8.5	17	27
Erkek	12.9	12.9	3.2	12.9	42	16.1

Kadın ve erkeklerin film türleri beğenisinde olduğu gibi dizi türü beğenisinde de farklılaştığı dram ve aksiyon türlerinde, beğeni oranları arasında büyük farklar söz konusudur. Kadınların en yüksek oranlı beğeni türü olan dram türündeki dizilerin erkekler tarafından çok düşük beğeni

oranına sahip olduğu görülmektedir. Buna karşın kadın öğrenciler içinde de yüksek beğeni oranına sahip aksiyon dizilerinin erkek öğrenciler arasında diğer kategorilere göre çok yüksek beğeni oranına sahip olduğu görülmüştür. Komedi, polisiye ve görece fantastik dizilerin yakın beğeni oranlarına karşın bu iki türün öğrencilerin toplumsal cinsiyetleri ile değerlendirildiğinde yüksek farklılık göstermesi derinlemesine mülakatlar yoluyla incelenmelidir. Ancak nicel oranlar üzerinden düşünüldüğünde dram kategorisinin kadınlarla özdeşleştiği ve erkeklerinse aksiyon beğenisi ile özdeşleştiği sonucuna varmak mümkündür. Yine toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte düşünüldüğünde “ataerkil duygu hiyerarşisi” dolayısıyla bu türden eğilimler söz konusudur.

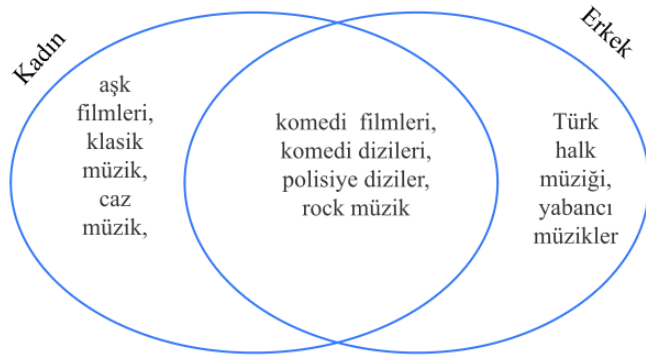
Tablo 6. Müzik Beğenileri

	Arabesk	Pop	Hip-Hop	Rock	Diğer
Yüzde	%	%	%	%	%
Kadın	9.7	51.4	15.4	9.7	14
Erkek	5	32.5	35	7.5	20

Yukarıdaki tabloda kadın ve erkek öğrencilerin müzik türleri beğenilerinin oranları görülmektedir. Buna göre kadın öğrencilerin en yüksek oranda beğendiği tür pop müzikken erkeklerin hiphop müziktir. Diğer olarak gösterilen seçeneğe, kadın öğrencilerden, klasik müzik (%4.2), caz müzik (%1.4), Türk halk müziği (2.8) ve slow müzik (%5.6) yanıtları, erkek öğrencilerdense Türk halk müziği (%10), slow müzik (%2.5) ve yabancı müzikler (%7.5) yanıtları gelmiştir. Müzik beğenileri arasında önemli bir farklılık söz konusudur. Kadın öğrencilerin pop müzik beğenisinin erkek öğrencilerden önemli ölçüde farklılaştığı görülürken, tersinden bir farklılaşma hiphop müzik beğenisinde görülmektedir. Yine bir başka farklılık da kadın öğrencilerde düşük beğeni oranına sahip Türk halk müziğinin erkek öğrencilerde yüksek bir orana sahip olmasıdır. Kadın öğrenciler arasında düşük oranlı olsa da klasik batı müziği, caz gibi türlerin beğenildiği görülürken erkeklerde bu türün ifade edilmediği, aynı şekilde erkeklerde yabancı müzik beğenisi ifade edilmişken kadın öğrencilerde bu türün ayrıca belirtilmediği görülmüştür.

Bu kategoriler arasında kadın ve erkek öğrencilerin beğenilerinde ortaklaşan ve ayrışan kategoriler kümelenmiştir:

Grafik 1. Beğenilerin Kesişim Kümesi

Kesişim kümesinde, kadın ve erkek öğrencilerin beğeni oranlarının birbirine en yakın olduğu kategoriler görülmektedir. Birçok kategoride hem kadın hem de erkek öğrencilerin beğeni ifade ettiği görülmüştür ancak burada seçilen kategoriler bu beğeni oranlarının birbirine yakın olduğu kategorilerdir. Fark kümesindeyse kadın ve erkek öğrencilerin diğer kümede ifade edilmeyen beğeni kategorileri verilmiştir. Yukarıdaki kümeden kesişim ve ayrışma yüzeyleri net biçimde görünür hale gelmiştir.

7. Sonuç Yerine

Gençlik, çeşitli yönleriyle ele alındığında, heterojen bir görünüme sahiptir. Toplumsal cinsiyet bağlamında yapılan bu değerlendirme sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin kimliklerinin çoğulluğu, ait oldukları farklı gruplar olduğunu ortaya koymuştur. Çok kimliklilik, gençlerin toplumsal etkileşimdeki aktif rolüne de bir kanıt oluşturmaktadır. Goffman'ın ifade ettiği üzere, farklı grup aidiyetlerinin farklı kimlikler yaratması söz konusudur. Bu durumda çoklu grup üyelikleri, çoklu kimliklere yol açacak; bu da gençlerin toplumsallaşma sürecindeki etkileşimlerini çeşitlendirecektir.

Çoklu grup aidiyetleri, çoğul beğenileri ortaya çıkarmıştır. Beğenilerin film, dizi ve müzik bağlamında değerlendirilmesi sonucunda kadın ve erkek öğrencilerin beğeni kategorilerinin ortaklaştığı ve farklılaştığı kategoriler tespit edilmiştir. Buradan hareketle, heterojen bir kategori olan gençliğin gençlikler olarak değerlendirilmesi gerektiği ortaya konmuştur. Beğeniler, toplumsal etkileşim ve ilişkileri analiz etmede önemli bir kaynaktır. Bu çalışmanın verileri aracılığıyla toplumsal cinsiyet olgusunun, beğeniler üzerinde kısmi bir etkisi

görülmüştür: Müzik, dizi ve film türleri, spor kategorileri üzerinde toplumsal cinsiyetin yarattığı farklılaşma söz konusudur.

Gençlerin gündelik etkinliklere katılım sıklıkları da çalışmada ele alınan bir diğer olgudur. Yine toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilen bu olgudan hareketle gündelik etkinliklerin dahi toplumsal cinsiyet rollerinden etkilendiği görülmüştür. Örneğin bilgisayar oyunu oynama erkek öğrenciler tarafından sıklıkla gerçekleştirilen bir etkinlikken dans etme kadın öğrenciler tarafından gerçekleştirilen bir etkinlik görünümü sergilemiştir. Hem kadın hem de erkek öğrencilerin boş zamanlarında, sosyal etkileşim içinde oldukları görülmüştür. Gençlerin müzik dinleme ve arkadaş buluşmalarına katılım oranları çok yüksektir. Bu noktada Murat Belge'nin söz konusu eğlence olduğunda gençlerin buna zaman ve bütçe ayırdığını ifade ettiği yaklaşımı doğrulanmıştır: Müzik, spor, dans, seyahat gibi etkinliklerin oranları eğlencenin, boş zamanlar içinde önemli bir öge olduğunu göstermiştir.

Yapılan anket çalışmasının sınırları göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen sonuçlar, katılımcı grubu kapsamaktadır. Ancak sınırlı bir örnekleme çalışılan ve genelleştirmeye açık olmayan bu çalışmadan hareketle gençliğin sosyolojisinin çoğulluğu ortaya çıkmıştır. O halde gençlik sosyolojisi de heterojen ve çoğul bir "nesne"ye yönelmesi dolayısıyla gençliklerin sosyolojisidir.

Kaynakça

- Belge, M. (1983). Türkiye'de günlük hayat. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (836–860). İletişim Yayınları.
- Beşirli, H. (2013). *Gençlik sosyolojisi: Politik toplumsallaşma ve gençlik*. Siyasal Kitabevi.
- Çetin, E. (2013). *Gündelik hayat sosyolojisi: "Türkiye'de modernleşme ve gündelik hayat"*. Rağbet Yayınları.
- Çetin, E. (2014). Türkiye'de gündelik hayatın tanziminde din ve sekülerizm. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 265–285.
- Ertit, V. (2020). *Sekülerleşme teorisi: Sekülerleşen Türkiye'nin analizi*. Liberte Yayınları.
- Gans, H. J. (2012). *Popüler kültür ve yüksek kültür*. Yapı Kredi Yayınları.
- Goffman, E. (2009). *Gündelik yaşamda benliğin sunumu*. Metis Yayınları.
- Hall, S. & Whannel, P. (2005). The young audience. *On Record: Rock, Pop, and the Written Word*. Routledge.

Jenks, C. (2013). *Altkültür: Toplumsalın parçalanışı*. Ayrıntı Yayınları.

Lefebvre, H. (2012). *Gündelik hayatın eleştirisi 1*. Sel Yayınları.

Lefebvre, H. (2016). *Modern dünyada gündelik hayat*. Metis Yayınları.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.

TC Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). Ulusal Gençlik ve Spor Politikaları Belgesi. Erişim

Tarihi: 17 Aralık 2022,

https://gsb.gov.tr/dosyalar/mevzuatlar/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf.

TÜİK. (2022). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. Erişim Tarihi: 1

Kasım 2022, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)

[\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587).

Makale Bilgi Formu

Yazar(lar)ın Katkıları: Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Gençlik(ler) Sosyolojisi Üzerine Nicel Bir Araştırma” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “*Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*” hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk yazarlara aittir.